

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ Β' ΠΕΙΡΑΙΑ: ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΚΑΙ ΦΑΒΕΛΛΕΣ, ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 2012,...

■ Του Κώστα Στεφ. Τσίπηρα
Πολ.μηχ.-δρ.χωροταξίας
Δ/ντή σύνταξης περ. ECOΔΟΜΕΙΝ,
Συνιδρυτή του Σ.ΟΛ.ΑΡ.

Στο facebook:

Τελευταία Κυριακή του Νοέμβρη του 2011, η γνωστή παλιοπαρέα, φίλοι που ήρθαν από την δεκαετία του '80, και με τους οποίους συν-δημιουργήσαμε το ιστορικό και ασυμβίβαστο περιοδικό ΦΥΣΗ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ, νέοι φίλοι, του 2004+, με τους οποίους και συν-οργανώσαμε τον Σ.ΟΛ.ΑΡ. και το ECOΔΟΜΕΙΝ.

Σιδηροδρομικός σταθμός Πειραιά, και με δυτική κατεύθυνση, οδηγούμαστε πεζοπορικά, και ακολουθώντας μία στάση περιπατητικής φιλοσοφίας!, προς τα περίφημα, παγκοσμίως άγνωστα ακόμη και στους πειραιώτες, ΗΕΤΙΩΝΙΑ ΤΕΙΧΗ, προς την περιοχή της πραγματικής λεβεντομάνας Δραπετσώνας.

• Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου (431-404 πΧ) οι Αθηναίοι κατέκτησαν περιφανείς νίκες, υπέστησαν όμως και κάποιες συμφορές, η μεγαλύτερη των οποίων ήταν η Σικελική Εκστρατεία. Ήταν ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο του Αλκιβιάδη, τον οποίο όμως οι εχθροί του κατάφεραν να καταδικάσουν (κατηγορώντας τον για δήθεν βεβήλωση των «Ερμών Κεφαλών») όταν πια αυτός είχε ξεκι-

νήσει με τον στόλο για τη Σικελία και του στέρησαν την αρχηγία εν πλω. Η εκστρατεία, χωρίς πλέον τον Αλκιβιάδη οδήγησε τον αθηναϊκό στόλο και στρατό σε μια τέλεια καταστροφή.

• Την εξουσία τότε πήραν στην Αθήνα οι ολιγαρχικοί με πραξικόπημα στο οποίο όμως αντέδρασε ο εναπομείνας στόλος που βρισκόταν στη Σάμο. Αρχηγός του στόλου έγινε ο Αλκιβιάδης, καθώς τον αποδέχτηκαν με τιμές οι Αθηναίοι που αποτελούσαν τα πληρώματα και τους στρατιώτες και του ζήτησαν να αποκαταστήσει τη δημοκρατία στην Αθήνα. Ο Αλκιβιάδης πραγματικά άρχισε τις ετοιμασίες για να εκστρατεύσει στην Αθήνα για να επαναφέρει στην εξουσία τους δημοκρατικούς. Οι ολιγαρχικοί ανησυχούντες αποφάσισαν να οχυρώσουν την Ηετιώνεια, την σημερινή Δραπετσώνα, ενισχύοντας τα τείχη της Ηετιώνειας Πύλης. Από την πύλη, λοιπόν αυτή, περάσαμε την αστική μας πεζοπορία, μπαίνοντας στην καρδιά της φτωχομάνας Δραπετσώνας.

Η Ηετιώνεια αποτελούσε, στην αρχαιότητα, μέρος του Πειραιά. Ο Πειραιάς (Πειραιϊκή, Δραπετσώνα και Ζέα) μαζί με

άλλες τρεις «κώμες», την Ξυπετή (Νίκαια, Καμίνια), το Φάληρο (Παλαιό Φάληρο) και τους Θυμπτάδες (Κερασίνη) αποτελούσαν το ΤΕΤΡΑΚΩΜΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ που ήταν η ονομασία του ευρύτερου Πειραιά.

Με την πάροδο του χρόνου, την απαράδεκτη συμπεριφορά του νέο-ελληνικού κράτους-αρλούμπα, απέναντι στην ιστορία του, και την εγκατάσταση του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς, η ιστορική αυτή περιοχή, σε τίποτα, σήμερα, δεν θυμίζει, ούτε και κατά το σχήμα, η περιοχή, από την εικόνα που παρουσίαζε η Ηετιώνεια στα πρώτα έτη της σύστασης του Πειραιά, ως επίγειο της πρωτεύουσας της Ελλάδας. Το μόνο που διασώζεται είναι τα ερείπια της αρχαίας Ηετιώνειας πύλης, που βρίσκεται δυτικά των σημερινών σιδηροδρομικών γραμμών του παλαιού Λαρισιακού σιδηροδρομικού σταθμού, που και αυτά είναι δύσκολα ορατά στις εκατοντάδες χιλιάδες των ταξιδιωτών, που επιβιβάζονται στα πλοία, λίγες δεκάδες μέτρα πιο μακριά. Από το λιμάνι διακινούνται 21.000.000 επιβάτες ετησίως και 6.000.000 τόνοι εμπορευμάτων. Από το μυαλό του μέσου πολίτη, τι διακινείται;...

Κυριακή πρωί, ο αρχαιολογικός χώρος, τίγκα στα σκουπίδια, κλειστός και ουσιαστικά εγκαταλελειμμένος, όπως και η ίδια η Ελλάδα, στην τύχη του.

Εμείς συνεχίζουμε, πεζοπορώντας στα στενά δρομάκια του προσφυγικών της Δραπετσώνας.

Το τοπωνύμιο ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ καθιερώθηκε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, οπότε και δημιουργήθηκε ο προσφυγικός συνοικισμός. Για την προέλευση του τοπωνυμίου υπάρχουν πολλές εκδοχές. Υποστηρίζεται, από την λέξη δραπετής, ή από τον αρχικό τύπο της λέξης Τραπεζών. Άλλη άποψη είναι, ότι προέρχεται από την αλβανική λέξη «ντράπε» —τάφρος— και όνομα ιδιοκτήτη της περιοχής Τσώνη ή Τσώνα. Οι αρβανίτες ψαράδες της γειτονικής Κούλουρης —Σαλαμίνας— στην περίοδο της Τουρκοκρατίας την αποκαλούσαν Ντραπε-τσώνα = Τάφρο (ρεματιά) του Τσώνα.

Υπάρχει, όμως, και άλλη αρβανίτικη ή Αλβανική ερμηνεία της λέξης «Ντράπε»: σημαίνει δρεπάνι. και «Τσούνι» σημαίνει παιδί. «Ντράπε-τσούνι», λοιπόν, που μεταλλάχθηκε σε «Ντράπε-τσώνα», είναι μια πολύ πιθανή αρχική ονομασία της περιοχής, επειδή μοιάζει με δρεπάνι, ιδίως στην περιοχή της «Κρεμμυδαρούς». Κάτι ανάλογο υπάρχει και στο Βίδι της τροιζηνίας, αλλά εκεί, λέγεται Δρεπάνι.

Πως προέκυψε το «τσούνι» είναι άγνωστο.

Πίσω από τις μάντρες του Βασιλειάδη, του Σαπουνάδικου, των Λιπασμάτων, των Σφαγείων, του Τσιμεντάδικου, του Ασβεστάδικου, από το 1922 ζούσαν χιλιάδες πρόσφυγες στα παραπήγματα που μόνοι τους είχε κτίσει, το άθλιο κράτος

μας. Ένας ολόκληρος κόσμος, η Δραπετσώνα, του καπνού των φουγάρων και του αρώματος του γιασεμιού, του σκληρού μεροκάματου και του λυγμού του μπαγλαμά, του Δεκέμβρη του '44 και της απόδρασης των Βούρλων. Μία κόκκινη συνοικία δίπλα στο μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας, δίπλα στις θριαμβεύουσες βιομηχανικές επιχειρήσεις των νικητών του Εμφυλίου και του Σχεδίου Μάρσαλ. Έφθασε η στιγμή που το κράτος αποφάσισε να εξαλείψει μιά και καλή το «άγος της παράγκας». Τα παραπήγματα κάλυπταν όλη την περιοχή από το λιμάνι και την Ηετιώνεια μέχρι την οδό Κανελλοπούλου και έφθαναν μέχρι το Τσιμεντάδικο. Τον Νοέμβριο του 1960 οι μπουλντόζες και η αστυνομία επιτέθηκαν στη Δραπετσώνα. Ο πληθυσμός της πόλης βρέθηκε στους δρόμους. Εκατοντάδες γυναίκες επικεφαλής των διαδηλώσεων κραδαίνοντας ξύλα και πέτρες, σταματούσαν κάθε πρωί τις κατεδαφίσεις. Η «μάχη της παράγκας» κράτησε μέχρι τις 7.15 το πρωί της 14ης Νοεμβρίου. Η κυβέρνηση αποφάσισε να τελειώσει με τους πρόσφυγες. Περίπου 1.000 αστυφύλακες απέκλεισαν στις 7.15 το πρωί την περιοχή από τον Σταθμό Αγίου Διονυσίου μέχρι το Καστράκι έχοντας στόχο την κατεδάφιση των 500 περίπου κατοικιών που βρίσκονταν σε εκείνο το τμήμα της συνοικίας. Οι συγκρούσεις άρχισαν όταν έφθασαν οι μπουλντόζες. 20 γυναίκες τραυματισμένες εκ των οποίων 8 σοβαρά. Κατεδαφίστηκαν τέσσερα παραπήγματα. Επί τόπου έφθασαν οι Πειραιώτες βουλευτές, Μπενά, Καρακουλουζής, Αράπη, Παινεζής, Βουλόδημος. Η αστυνομία τους εμπόδιζε για ώρα να φθάσουν στις παράγκες ενώ συνέλαβε τους φωτογράφους που τους συνόδευαν. Προς το μεσημέρι η εισαγγελία έδωσε εντολή να σταματήσει η επιχείρηση της αστυνομίας. Οι κάτοικοι κατόρθωσαν βοηθώντας ο ένας τον άλλον να ξαναστήσουν τα γκρεμισμένα σπίτια, παρά την προσπάθεια της αστυνομίας να τους εμποδίσει. Η Δραπετσώνα είχε κερδίσει τη μάχη της. Εκείνο το πρωινό στους λόφους πάνω από το λιμάνι, έγινε τραγούδι, που κρατάει στον χρόνο, και που μου θυμίζει, εκείνη, την μία φορά, που κατέβηκα με τον μακαρίτη τον πατέρα μου, να την υπερασπιστώ, παρότι δεν υπήρξα ποτέ, κάτοικος της,...

Ο μακαρίτης και αείμνηστος πατέρας μου, με πήρε από το χέρι, ένα πρωί, παρότι μέναμε στο κέντρο της Αθήνας, και μου είπε, παρότι μικρό παιδί: << γιέ μου, πάμε να υπερασπιστούμε την Δραπετσώνα, ... >>. Η κορύφωση έφθασε στις 14 Νοεμβρίου. Η κυβέρνηση αποφάσισε να τελειώσει με τους πρόσφυγες. Περίπου 1.000 αστυφύλακες απέκλεισαν στις 7.15 το πρωί την περιοχή από τον Σταθμό Αγίου Διονυσίου μέχρι το Καστράκι έχοντας στόχο την κατεδάφιση των 500 περίπου κατοικιών που βρίσκονταν σε εκείνο το τμήμα της συνοικίας. Οι συγκρούσεις άρχισαν όταν έφθασαν οι μπουλντόζες. 20 γυναίκες τραυματισμένες εκ των οποίων 8 σοβαρά. Κατεδαφίστηκαν τέσσερα παραπήγματα. Επί τόπου έφθασαν οι Πειραιώτες βουλευτές, Μπενά, Καρακουλουζής, Αράπη, Παινεζής, Βουλόδημος. Η αστυνομία τους εμπόδιζε για ώρα να φθάσουν στις παράγκες ενώ συνέλαβε τους φωτογράφους που τους συνόδευαν. Προς το μεσημέρι η εισαγγελία έδωσε εντολή να σταματήσει η επιχείρηση της αστυνομίας. Οι κάτοικοι κατόρθωσαν βοηθώντας ο ένας τον άλλον να ξαναστήσουν τα γκρεμισμένα σπίτια, παρά την προσπάθεια της αστυνομίας να τους εμποδίσει. Η Δραπετσώνα είχε κερδίσει τη μάχη της. Εκείνο το πρωινό στους λόφους πάνω από το λιμάνι, έγινε τραγούδι, που κρατάει στον χρόνο, και που μου θυμίζει, εκείνη, την μία φορά, που κατέβηκα με τον μακαρίτη τον πατέρα μου, να την υπερασπιστώ, παρότι δεν υπήρξα ποτέ, κάτοικος της,...

Μ' αίμα χτισμένο, κάθε πέτρα και καπμός, κάθε καρφί του πίκρα και λυγμός.

Μα όταν γυρίζαμε το βράδυ απ' τη δουλειά εγώ και εκείνη όνειρα, φιλιό.

Το 'δερνε αγέρας κι η βροχή μα ήταν λιμάνι κι αγκαλιά και γλυκιά απαντοχή.

Αχ, το σπιτάκι μας, κι αυτό είχε ψυχή...

Ναι, την πόνεσα την προσφυγιά, παρότι δεν υπήρξα πρόσφυγας, και αργότερα πόνεσα, σαν μηχανικός, και σαν πολίτης, αυτούς που έφτιαχναν αυθαίρετα, για να ζήσουν,...

Η κοινωνική αφομοίωση των ανθρώπων αυτών, στην Δραπετσώνα και στο Κερασίνη, δεν ήταν καθόλου εύκολη, καθώς υπήρχε μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στους γηγενείς και τους πρόσφυγες σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Οι γηγενείς αντιμετώπιζαν τους πρόσφυγες με δυσπιστία, η οποία μερικές φορές έφτανε ως το μίσος. Αυτή η στάση απέρριε από την ψυ-

χολογική κόπωση και την οικονομική εξάντληση αλλά και την πολιτισμική διαφορετικότητα των ανθρώπων για τους οποίους πολέμησαν, νιώθοντάς τους τμήμα του εθνικού σώματος, αλλά που τελικά έγινε φανερό με την άφιξη τους ότι ήταν πολύ διαφορετικοί. Όσο διαρκούσε η Μικρασιατική εκστρατεία, οι άνθρωποι αυτοί παρουσιάζονταν ως αλύτρωτοι Έλληνες αδερφοί. Όταν όμως έφτασαν στην Ελλάδα, οι ντόπιοι διαπίστωσαν ότι μια μερίδα προσφύγων δεν μιλούσαν καν ελληνικά, ενώ είχε καθαρά ανατολίτικες συνήθειες (οι γυναίκες κάπνιζαν ναργιλέ, ντύνονταν ιδιόμορφα και άκουγαν αμανέδες).

Βέβαια το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων, κυρίως αυτοί που έφτασαν από τα παράλια της Ιωνίας και την Κων-

σταντινούπολη, είχαν λάβει ελληνική παιδεία και είχαν καθαρά δυτικό τρόπο συμπεριφοράς.

Εκτός όμως από τις πολιτισμικές διαφορές, έντονη ήταν και η σύγκρουση σε οικονομικό επίπεδο. Η παρουσία προσφύγων οδήγησε σε σκληρό ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας, στην προσπάθεια για την απόκτηση γης και σε όλο το φάσμα της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι κοινωνικές διακρίσεις ήταν εμφανείς στις εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής. Θα περάσουν πολλά χρόνια μέχρι η λέξη «πρόσφυγας» να πάψει να έχει υποτιμητική σημασία, ενώ πολλοί θα αναγκαστούν να απαλείψουν από τα επώνυμά τους τουρκογενή προθέματα και καταλήξεις ή θα τα αλλάξουν εντελώς.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930, στη βιομηχανική ζώνη που ουσιαστικά εκτεινόταν από τον Πειραιά μέχρι και το Πέραμα, βρισκόταν συγκεντρωμένη η βαριά βιομηχανία ολόκληρης της χώρας. Στο Κερατσίνι ειδικά υπήρχαν εκτός από το θερμοηλεκτρικό εργοστάσιο της αγγλικής POWER, οι εγκαταστάσεις τσιμέντων της ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ, όπου κατέληγαν μετά από εναέρια διαδρομή 3 χλμ. Τα βαγονέτα με τα πετρώματα από τα νταμάρια του Ζουγανέλη στο λόφο του Σελεπίτσαρι. Υπήρχε ακόμη η Εταιρεία Λιπασμάτων, που απασχολούσε περίπου 5.000 εργαζομένους, το εργοστάσιο ναφθαλίνης ΝΑΦΘΑ, το ναυπηγείο του Βασιλειάδη, οι Μύλοι του Αγίου Γεωργίου, το μεγάλο στρατιωτικό εργοστάσιο κατασκευής στρατιωτικών σιδηρών ΚΟΠΗ με 2.000 εργαζομένους, μονάδες υφαντουργίας κ.λ.π.

Σ' αυτό θα πρέπει να συνυπολογίσουμε και έναν ικανό αριθμό μικρότερων αλλά σημαντικών μονάδων, όπως τα σαπουνάδικα, τα ταμπάκικα, τα γυαλάδικα, τα γυψάδικα και τα μικρά υφαντήρια χαλιών.

Με όλα αυτά στο μυαλό μας, << κωνόμαστε>> όλο και περισσότερο στο τόπο, αναζητώντας το σήμερα, και πιθανά και το μέλλον...

Στην θέση, όμως, των παραγκών της προσφυγιάς και των αυθαιρέτων, που γλύτωσαν, προβάλλουν σήμερα άθλιες πολυκατοικίες, και το μοντέλο της πιο στυγνής αντιπαροχής, που καταξορκίζει, το ωραιότερο κομμάτι της αττικής γής, δηλαδή αυτό που εκτείνεται από την Υετιώνεια Πύλη, μέχρι το Πέραμα, και το οποίο εποφθαλμιούν διάφοροι επιτήδιοι και διάφορα συμφέροντα.

Πολυκατοικίες της πλάκας με γύψινα κάγκελα, επίσης της πλάκας, Τεράστιες πινακίδες << ΜΑΝΔΡΕΚΑΣ >>. Απομεινάρια λαϊκών σπιτιών, που αμίλητα μας κοιτάζουν, να διαβαίνουμε. Κάποια εκκλησία μόλις έκανε απόλυση, οι πιστοί, πιστοί κι εμείς, δεν καταλαβαίνουν το πολυπληθές της ομάδας που πορεύεται, σε πόλη χωρίς μνημεία, αλλά με μνήμες, χωρίς τουριστικά αξιοθέατα, αλλά με θεάσεις περιηγητικές...

Περνάμε από τον χώρο των λιπασμάτων, όπου πλήρωσαν με την ζωή τους, στον βωμό της ρύπανσης χιλιάδες άνθρωποι. Εγκατάλειψη, σε έναν από τους ωραιότερους τόπους στον κόσμο, και άμεση επιβουλή, αστικής, έτσι την ονομάζουν, ανάπτυξης.

Ένας αυτοκινητόδρομος, κόβει την πόλη από το παράκτιο μέτωπο της, υπόγεια σήραγγα, την διαβαίνουμε με προσοχή, λίγο καιρό μετά, σε αυτό το σημείο σκοτώθηκε ο Θ. Αγγελόπουλος, ο οποίος στα ρεπεράζ του διέκρινε την δύναμη του τοπίου, καζάνια θεόρατα, σύνθημα που αντηχεί στις καρδιές μας, κυρίως σαν μηχανικών, γραμμένο με σπρέι: << γίναν πιλοτές αυλές και κήποι, έντυσαν με χρώματα χαράς την λύπη >>. 10-όροφη πολυκατοικία με 4 επίπεδα υπογείου, κόλαση, πληγώνει τα βράχια ενός πρανούς, και μας απειλεί, εγκαταλελειμμένα εργοστάσια, ο πανέμορφος κόλπος της Αμφιάλης, ακόμη και σήμερα, καλώδια υπερηχηλής τάσης μέσα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, κάποιες αυλές που αντιστέκονται, και καταφορίζουμε προς το Κερατσίνι.

Άλλες μνήμες, έρχονται στο μυαλό μου, εκείνες της χαβούζας, και της φτωχολογιάς του '70...

Έφτασε κάποια στιγμή που οι πειραιώτικες βόρειες και δυτικές συνοικίες άρχισαν να ασφυκτιούν. Στο Πέραμα, οι εσωτερικοί μετανάστες είχαν στεγάσει τα όνειρα τους σε τσίγκινα σπίτια, ενός και δύο δωματίων, στις απότομες πλαγιές του βουνού, επάνω στις μάντρες των δεξαμενών πετρελαίου. Η εκκλησία διεκδικούσε τη γη και απειλούσε κάθε τόσο τους παραπηγματούχους με εξώσεις. Στο Κερατσίνι οι κάτοικοι της Αμφιάλης και της Χαραυγής ζούσαν μέσα στο βούρκο που ξερνούσε ο Ακροκέραμος. Εκεί κατέληγε ο Κεντρικός Αποχετευτικός Αγωγός με τα απόβλητα όλης της Αθήνας. Δίπλα του τα φουγάρα των Λιπασμάτων και του Άη Γιώργη σκοτεινίαζαν τον ουρανό. Η μεγάλη χωματερή στο Σχιστό, το νεκροταφείο πλοίων στο στενό της Σαλαμίνας, τα νταμάρια στο Σελεπίτσαρι και στον Κορυδαλλό ολοκλήρωναν το τοπίο. Στην Παλιά Κοκκινιά, στα Καμίνια, στο Νέο Φάληρο, οι δρόμοι πλημμύριζαν κάθε χειμώνα. Αυτός ήταν ο εργατικός Πειραιάς στις δεκαετίες του '60 και του '70. Με τη Μεταπολίτευση ο κόσμος των συνοικιών αναθάρρησε.

Το Πέραμα είχε ξεσηκωθεί ήδη από το 1973, όταν το κράτος επιχείρησε να κατεδαφίσει τα αυθαίρετα στο βουνό. Από το φθινόπωρο του 1974, το αίτημα για καλύτερη ποιότητα ζωής, για καλύτερο περιβάλλον άρχισε να γίνεται σύνθημα σε πολιτικές συγκεντρώσεις και σε τοπικές κινήσεις πολιτών. Την άνοιξη του 1976, η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή αποφάσισε να προχωρήσει στην κατασκευή ενός χώρου συγκέντρωσης των λυμάτων του Λεκανοπεδίου στο Κερατσίνι. Το έργο ολοκληρώθηκε ταχύ-

τατα παρά τις μεγάλες αντιδράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης και των κατοίκων. Οι Πειραιώτες το ονόμασαν «χαβούζα». Την ημέρα των εγκαινίων, ο αγωγός της «χαβούζας» έσπασε και τα βοθρολύματα άρχισαν να ρέουν στην πόλη. Οι Κερατσίνοι ξεχύθηκαν στους δρόμους, χτυπούσαν οι καμπάνες των εκκλησιών, έκλεισαν τα σχολεία και κατέβηκαν στις διαδηλώσεις. Για ώρες οι δρόμοι της πόλης έγιναν πεδίο μάχης. Τα ΜΑΤ έκαναν μία από τις παρθενικές τους εμφανίσεις με τις «αύρες» και τα δακρυγόνα. Το έργο ακυρώθηκε. Την επόμενη χρονιά η κυβέρνηση επιχείρησε να κάνει το ίδιο στον Άγιο Πάνη Ρέντη. Η δημοτική αρχή άρχισε απεργία πείνας σε αντίσκηνα κοντά στο ποτάμι. Οργανώθηκε παμπειραιϊκή πορεία συμπαράστασης. Η αστυνομία επιχείρησε να τη σταματήσει και τα γεγονότα επαναλήφθηκαν με μικρότερη ένταση. Η «χαβούζα» του Ρέντη σταμάτησε. Το σχέδιο για τη συγκέντρωση των λυμάτων στον Πειραιά αποσύρθηκε και δρομολογήθηκε το έργο της Ψυτάλλειας. Θυμόμαστε πως γεννήθηκαν τα κινήματα για το περιβάλλον στους εργατικούς δήμους του Πειραιά. Θυμόμαστε τη Μελίνα, μια αληθινή ελληνίδα, και ας την έβριζαν, κι ας έβαλλε στα στερνά της, νερό στο κρασί της, ανάμεσα στα δακρυγόνα να ξεσηκώνει τον κόσμο. Θυμόμαστε...

Καταφορίζουμε, προς την παραλιακή, και κατευθυνόμαστε προς τα δυτικά, πολεοδομική εγκατάλειψη, σκουπίδια και μπάζα παντού, σε 30 λεπτά περίπου, ξεφεύγουμε από την μοίρα του δρόμου, και ακολουθούμε πορεία προς το βουνό, περνάμε από την 1η γενιά αυθαιρέτων που έγιναν πο-

λυκατοικίες της κακιάς ώρας, ανηφορίζουμε προς εκείνα της 2ης γενιάς που παρέμειναν μονόροφα, και που περιμένουν κι αυτά να << κερδίσουν >> ύψος και δυστυχία, περιφερειακός δρόμος, με μικρή κίνηση, 3η γενιά, πιο πρόφατων αυθαιρέτων, ουσιαστικά παραγκών, από ντενεκέδες και ότι άλλο βάλει ο νους σας, και, και, ... 4η γενιά αυθαιρέτων, που μόλις κτίζονται, σε δημόσια γή, Κυριακή πρωί, σε ανύπαρκτα οικόπεδα, με κλίση 45% και βάλει, στο πουθενά. Οι εικόνες μας σοκάρουν. Δεν είμαστε στις φαβέλες της Βραζιλίας, είμαστε στις φαβέλες του Κερατσίνι...

Άναυδοι, οι νεώτεροι εξ ημών, και όσοι μεγάλωσαν στα βόρεια προάστια, 20-30 χιλιόμετρα, μόλις, βορειότερα. Ποιος θα ερχόταν να πεζοπορήσει σε αυτήν την δυστυχία; Εμείς! , γιατί φιλοσοφούμε, περπατώντας και μαθαίνοντας τις πόλεις και εμάς τους ίδιους.

Από το υψηλότερο σημείο, του οικισμού των νέων παραγκών, αποκτούμε φοβερή θέα, που θα την ζήλευε ακόμη και το ωραιότερο σημείο της ιταλικής Ριβιέρας, προς την πολύπαθη Σαλαμίνα, στα καρνάγια του Περάματος, στην κινέζικη πια προβλήτα της ΚΟΣΚΟ.

Διδάσκουμε στα νέα παιδιά, που μας ακολούθησαν ως εδώ, την πραγματική ιστορία του τόπου μας, όχι εκείνη των βιβλίων.

Η **Ναυμαχία της Σαλαμίνας** διεξήχθη στις 22 Σεπτεμβρίου του 480 π.Χ, στα Στενά της Σαλαμίνας μεταξύ των αρχαίων ελληνικών πόλεων-κρατών και της Περσικής Αυτοκρατορίας. Παρά την αριθμητική υπεροχή του αντιπάλου, ο Θε-

μιστοκλής έπεισε τους Έλληνες Σύμμαχους να αντιμετωπίσουν ξανά σε μάχη τον περσικό στόλο, με την ελπίδα ότι μια νίκη θα απέτρεπε περαιτέρω θαλάσσιες επιχειρήσεις κατά της Πελοποννήσου.

Στον περιορισμένο χώρο των Στενών της Σαλαμίνας οι μεγάλοι αριθμοί των Περσών ήταν ενεργό πρόβλημα, καθώς τα πλοία ήταν ανοργάνωτα και δεν μπορούσαν να πολεμήσουν με ελιγμούς. Αξιοποιώντας την ευκαιρία, ο ελληνικός στόλος διαμορφώθηκε σε μια γραμμή και πέτυχε μια σημαντική νίκη, καταστρέφοντας 300 περσικά πλοία. Πριν την μάχη, ο Θεμιστοκλής άφησε επιγραφές που απευθύνονταν στα ελληνικά πληρώματα των Ιώνων στον περσικό στόλο με στόχο να τους πείσει να μην πολεμήσουν κατά των Ελλήνων:

<< Άνδρες της Ιωνίας, αυτό που κάνετε δεν είναι σωστό, να εκστρατεύετε κατά των πατέρων σας και να θέλετε να υποδουλώσετε την Ελλάδα. Θα ήταν καλύτερο για εσάς να πολεμάτε στο πλευρό μας. Αλλά αν αυτό δεν είναι δυνατό, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της μάχης να μείνετε στην άκρη και να πείσετε τους Κάρες να κάνουν το ίδιο. Αλλά αν δεν μπορείτε να κάνετε ούτε το ένα ούτε το άλλο, αν αποφασίσετε να μείνετε με το πλευρό της μεγαλύτερης δύναμης, όταν θα έρθουμε στα χέρια, να ενεργήσετε ως δειλοί και να θυμάστε ότι είμαστε το ίδιο αίμα και ότι η αιτία της εκθρόνισης προήλθε από εσάς>>.

Ναι !, αυτό δεν μας έμαθαν, δηλαδή, ότι και εδώ, όπως δυστυχώς, σε όλη την ιστορία του τόπου μας, οι Έλληνες πολεμούσαν τους Έλληνες, (καθώς τα περισσότερα πλοία των περσών... ήταν ελληνικά, δυστυχώς), ακόμη και συντασόμενη μία μερίδα τους, με τους εκθρούς μας...

Μέσα στην παραγκούπολη, συναντάμε παρά το δυσπρόσιτο του εδάφους, και μερικές κτιστάτες διάδροφες κατασκευές, στις οποίες οι ιδιοκτήτες του, έχουν παρκάρει μπροστά τους, 2 και 3 μερσεντές και άλλα ακριβά αυτοκίνητα...

Κατηφορίζουμε προς το Πέραμα, με ανάμεικτα συναισθήματα.

Προσωπικά υπερασπίστηκα, σαν παιδάκι που συμμετείχε άθελα του, τις κατεδαφίσεις των παραγκών της Δραπετσώνας το '60. Μετά ήρθε ο αγώνας ενάντια στην χαβούζα, που έπνιγε μια ολόκληρη περιοχή, που κάποιοι, υποτιμητικά, είχαν ονομάσει Β' Πειραιά. Αργότερα, υπερασπίστηκα το δικαίωμα της φτωχολογιάς να στεγάσει την επιβίωση της, αλλά και σαν μηχανικός την ανώνυμη και λαϊκή αρχιτεκτονική.

Αυτό όμως που συμβαίνει σήμερα, στο Πέραμα, αλλά και στο Κατάκολο του νομού Ηλείας, και αλλού, δεν μπορώ να το υπερασπιστώ, γιατί και διαφέρει από ότι έγινε και το '50 και το '60, και οδηγεί στην παραγωγή, όχι λαϊκού πολιτισμού, αλλά λούμπεν υπο-κουλτούρας, και ωφείλεται σε

οργανωμένα, πλήν, πιά, σπανίων περιπτώσεων, συμφέροντα καταπατητών, και ανθρώπων του υπόκοσμου, που δημιουργούν τετελεσμένα, για να πουλήσουν αύριο γή, στο ωραιότερο σημείο του Πειραιά, που καίνε τις παράγκες όσων δεν τους προσκυνούν, που επεκτείνονται ταχύτατα, και παρά τις περιφράξεις, σε δασικές εκτάσεις, και που διακινούν μαύρο χρήμα, με μαύρες μερσεντές, μαύρους πολιτικούς, μαύρα χάλια...

Αυτό, τέλος, που συμβαίνει στην Ελλάδα, την ίδια, και με πονάει, εξ ίσου, είναι Έλληνες, να κοροιδεύουν τους Έλληνες, ότι δήθεν έσωσαν τον τόπο μας, την στιγμή που ως νέοι Ίωνες σύμμαχοι των Περσών, ετοιμάζονται, για μια ακόμη φορά, να << βυθίσουν >> την ταλαίπωρη χώρα μας, στον εργασιακό και εθνικό μεσαίωνα, και στις παραγκουπόλεις του νέου, υποτίθεται Γ.Ο.Κ.

Ο Αισχύλος ισχυρίζεται ότι όπως οι Πέρσες πλησίαζαν, άκουσαν τους Έλληνες να τραγουδούν τον μαχητικό τους ύμνο (τον παιάνα), πριν να δούν, καν τον συμμαχικό στόλο:

<< πα δες λλήνων τε,
λευθερο τε πατρίδ', λευθερο τε δ
πα δας, γυνα κας, θε ν τέ πατρ ων δη,
θήκας τε προγόνων:
ν ν π ρ πάντων γών.>>

Δηλαδή, στην ανάπηρη νέο-ελληνική μας γλώσσα:

*Εμπρός, γιοί των Ελλήνων,
Ελευθερώστε την πατρίδα,
Ελευθερώστε τα παιδιά σας, τις γυναίκες σας,
Τους βωμούς των θεών των πατέρων σας
Και τους τάφους των προγόνων σας:
Τώρα είναι η μάχη για τα πάντα.*

Και ίσως αυτό, να πρέπει, να κάνουμε, και εμείς,...

